

BVD / SBP

- rapportage over internationale ontwikkelingen
feiten en achtergronden die van belang
kunnen zijn voor de binnenlandse veiligheid

Nr. A84/042

28 juni 1984

POLITIEKE TOP DDR IN BEWEGING

I. DE KROONPRINSEN : _____ en _____

Tijdens het achtste plenum van het Centraal Comité (CC) van de 'Sozialistische Einheitspartei Deutschlands' (SED), gehouden op 24 en 25 mei jl., werden vijf nieuwe leden van het Politburo en twee nieuwe CC-secretarissen van deze Oostduitse CP gekozen.

Daartegenover stond het vertrek van een oudgediende uit de partijleiding, enkele weken later ook aftrad als vice-voorzitter van de Staatsraad, het collectieve staatshoofd van de DDR.

Alvorens op deze mutaties in te gaan, wordt in deze eerste FOCUS over de politieke top van de DDR een profiel gegeven van twee vertegenwoordigers van de jongere politieke generatie in de DDR, die bij de wijzigingen in de partijleiding buiten schot bleven, maar enkele weken later tot vice-voorzitter van de staatsraad werden gekozen: _____ en _____

In een tweede FOCUS zullen de veranderingen in de hoogste regionen van partij en staat centraal staan.

POLITIEKE TOP DDR IN BEWEGING

I. DE KROONPRINSEN : _____ en _____

De samenstelling van de Oostduitse delegatie die in februari 1984 in Moskou de laatste eer bewees aan de overleden Sovjetrussische leider _____, heeft Westerse DDR-waarnemers stof tot nadenken geleverd. _____, de 71-jarige secretaris-generaal van de 'Sozialistische Einheitspartei Deutschlands' (SED), liet zich bij deze gelegenheid niet alleen vergezellen door ministerpresident _____ en 'Volkskammer'-president _____ maar had ook de twee belangrijkste vertegenwoordigers van de jongere politieke generatie in de DDR in zijn gevolg opgenomen : _____ en _____, beiden lid van het Politburo en secretaris van het Centraal Comité (CC) van de SED. Daarmee werd voor de eerste keer in het openbaar duidelijk gemaakt, wie waarschijnlijk in de toekomst de belangrijkste posities in de leiding van staat en partij in de DDR gaan bekleden.

In de voetsporen van _____

_____ werd _____ als zoon van een kleermaker geboren. Toen de Tweede Wereldoorlog ten einde liep was hij acht jaar oud. Hij behoort dan ook tot de jongste politieke generatie in de DDR, die vrijwel geheel in een socialistisch systeem is opgegroeid. Van 1953 tot 1957 volgde hij een lerarenopleiding in Putbus. Daarna vervulde hij zijn dienstplicht in het Nationale Volksleger van de DDR. In 1953 werd _____ lid van de 'Freie Deutsche Jugend' (FDJ). In deze communistische jeugdorganisatie beklom hij de afgelopen twintig jaar bijna elke sport van de carrière-ladder. Zo was hij o.a. eerste secretaris van de 'Kreis leitung' Bergen van de FDJ (1959- 1960), eerste secretaris van de

'Bezirksleitung' Rostock van de FDJ (1960-1961), secretaris van de 'Zentralrat' van de FDJ (1961-1964; 1967-1974), voorzitter van de pioniersorganisatie ' *) (1971-1974) en voorzitter van de FDJ (1974-1983).

Van 1964 tot 1967 studeerde aan de CPSU-partijhogeschool in Moskou. Hij verwierf daarmee niet alleen een diploma als maatschappij-wetenschapper, maar ook de vereiste kwalificaties voor een politieke topfunctie in de DDR. Op de achtste partijdag van de SED in 1971 werd hij tot kandidaat-lid en twee jaar later tot volwaardig lid van het Centraal Comité van de Oostduitse CP gekozen. Op de negende partijdag in 1976 volgde zijn verkiezing tot kandidaat-lid van het Politburo van de SED.

Vrijwel parallel aan zijn loopbaan in de SED verliep de carrière van in het staatsapparaat van de DDR. Sinds 1969 is hij lid van de Nationale Raad van het Nationaal Front, het overkoepelende orgaan van politieke partijen en massa-organisaties in de DDR, dat statutair de leidende rol van de SED erkent. In 1971 is hij tevens afgevaardigde van de 'Volkskammer' (het Oostduitse parlement) geworden. Hij combineert deze functie tien jaar met het lidmaatschap van het presidium van dit college en vijf jaar met het voorzitterschap van de FDJ-fractie. In 1975 werd hij door de 'Vokkskammer' gekozen tot lid van de Staatsraad, het collectieve staatshoofd van de DDR.

Tijdens het zevende plenum van het CC/SED verruilde in november 1983 het blauwhemd van de FDJ voor het maatkostuum van een volwaardig lid van het Politburo en CC-secretaris van de Oostduitse CP. Zijn entree in de hoogste regionen van de partij had hij vrijwel volledig te danken aan , die hem bij deze gelegenheid de Karl-MARX-orde verleende en daarbij zijn waardering voor 'den lieben Egon' niet onder stoelen of banken stak. Sindsdien wordt volgens Weste waarnemers door de Oostduitse partijleider systematisch als diens

---

*) De pioniersorganisatie ' is een door de FDJ geleide massa-organisatie in de DDR, waarvan twee miljoen schoolkinderen in de leeftijd van 6 tot 13 jaar lid zijn.

opvolger naar voren geschoven.

In de loop van dit jaar vertegenwoordigde enkele malen de SED bij officiële gelegenheden op de ministeries van Binnenlandse Zaken, Staatsveiligheid en Defensie, waarvoor hij dus blijkbaar een bijzondere verantwoordelijkheid draagt. Hij was ook leider van de SED-delegatie op het zevende congres van de 'Deutsche Kommunistische Partei' (DKP) in Nürnberg en opende een studiejaar voor de leiders van de commissies Jeugd en Sport van de 'Bezirks-' en 'Kreisleitungen' van de SED aan de partijschool ' ' in Kleinmachnow.

Daarnaast werd hij door regelmatig uitgenodigd voor officiële diners bij staatsbezoeken en ontving hij namens zijn politieke beschermheer buitenlandse delegaties.

In mei jl. trad niet alleen als voorzitter van de Nationale Kiescommissie voor de Oostduitse gemeenteraadsverkiezingen op de voorgrond, maar ook door een opvallende rede tijdens de zevende Gymnastiek- en Sportdag in Oost-Berlijn. Hierbij bewees hij uitvoerig lippendienst aan Moskou door in uiterst felle bewoordingen de bewapeningspolitiek van de Verenigde Staten te veroordelen en het afzien van deelname aan de Olympische Spelen door de DDR toe te lichten. Dit optreden mag te meer opmerkelijk genoemd worden omdat zich de laatste tijd aanzienlijk gematigder heeft uitgelaten met betrekking tot de Oost-Westverhoudingen, met name na de bekendmaking van het Sovjetrussische besluit om extra raketten op Oostduits grondgebied te plaatsen. Of daaruit valt af te leiden dat er een kloof bestaat tussen de politieke denkbeelden van de SED-leider en zijn politieke zuigeling, moet echter betwijfeld worden. Wellicht wilde zich met zijn harde rede voor Moskou aannemelijk maken als kroonprins van . In het verleden heeft hij zich slecht gemanifesteerd als een trouw slippendrager van en is hij niet in staat geweest om zich te profileren als een politiek leider met eigen identiteit, enerzijds omdat hij (nog) niet over een zelfstandige machtsbasis beschikte en anderzijds omdat hij niet het politiek prestige genoot van de oude garde binnen de SED, die kan verwijzen naar haar ervaringen in de strijd tegen het nationaal-socialisme ten tijde van het - regime.

Ofschoon aanvankelijk onbekend was met welke werkzaamheden zich in het CC-secretariaat zou gaan bezighouden, is inmiddels duidelijk geworden, dat hij het takenpakket heeft gekregen, waarvoor tot november

1983 Politburolid en partijveteraan verantwoordelijk
was. was in mei 1971, toen als
partijleider opvolgde, CC-secretaris verantwoordelijk voor het
veiligheidsapparaat geworden, waarmee hij een functie had overgenomen
die tot dan toe door werd bekleed.

treedt echter niet alleen als CC-secretaris indirect in de
voetsporen van . Beiden waren negen jaar voorzitter van de
FDJ en werden in die periode tot kandidaat-lid van het SED-Politburo
gekozen. werd in 1958 volwaardig lid van het hoogste partij-
orgaan. was toen 65 jaar en sinds acht jaar eerste secre-
taris van de SED. moest dertien jaar wachten voor hij
op kon volgen. De huidige partijleider is nu 71 jaar en
zwaait al twaalf jaar de scepter over de SED. is 47 en heeft
de tijd.

In de wachtkamer van -----

werd in Stettin
geboren. In navolging van zijn vader, die spoor-
wegwerker van beroep was, trad hij tegen het ein-
de van de Tweede Wereldoorlog in dienst van
de 'Reichsbahn'. Nadat hij op twintigjarige
leeftijd lid van de SED was geworden, klon
hij op tot medewerker van het Centraal Comité
(1951-1953) en tot leider van de afdeling
Verkeer en Verbindingen van dit partijorgaan.
In 1958 voltooide zijn studie economie
met een promotie aan de Hogeschool voor het
Verkeerswezen in Dresden. Sindsdien vertoonde
zijn carrière een sterk opgaande lijn: 1958
kandidaat-lid van het CC/SED en secretaris
van de economische commissie verbonden aan
het SED-Politburo (tot 1961); 1961 plaats-
vervangend voorzitter en secretaris van de
'Volkswirtschaftsrat' (VWR *); 1962 volwaardig lid van het CC en CC-
secretaris verantwoordelijk voor 's lands economie; 1963 kandidaat-lid

---

*) De VWR was een centraal orgaan van de DDR-ministerraad voor de
planning en leiding van de industrie in de jaren 1961-1965.

van het SED-Politburo, afgevaardigde voor de SED in de 'Volks-kammer', voorzitter van de 'Volkskammer'-commissie voor Industrie, Bouwwezen en Verkeer en lid van de Staatsraad (tot 1971 en opnieuw sinds 1979). Met zijn benoeming tot volwaardig lid van het Politburo in 1966 bereikte hij de politieke top.

Als meest invloedrijke econoom binnen de SED voerde in de jaren zestig een aantal hervormingen door, die vanaf 1963 eerst als 'Nieuw Economisch Systeem van de Planning en Leiding van de Volkseconomie' en na de zevende partijdag van de SED in 1967 als 'Economisch Systeem van het Socialisme' werden aangeduid. Hij was de leider van het auteurscollectief dat in 1969 de studie 'Politieke Economie in het Socialisme en haar Toepassing in de DDR' publiceerde, waarin de theoretische grondbeginselen van de nieuwe economische politiek werden uitgewerkt. In het kader van de economische hervormingen werd, zonder voorbij te gaan aan het primaat van de SED, gestreefd naar een decentralisatie van de besluitvorming in de plan-economie en een grotere ruimte voor de eigen verantwoordelijkheid van de socialistische ondernemers en de lokale staatsorganen.

In de jaren 1969-1970 stagneerde de economische groei in de DDR, hetgeen uiteindelijk bijdroeg tot de aflossing van door als eerste secretaris van het CC/SED in juni 1971.

die zijn carrière in belangrijke mate aan te danken had, verloor in 1973 zijn CC-secretariaat ofschoon hij na de val van zijn politieke beschermheer had meegewerkt aan een koerswijziging in de economische politiek, die een hercentralisatie van de besluitvorming met betrekking tot de planning beoogde.

In 1976 werd , ditmaal als trouwe volgeling van , opnieuw CC-secretaris belast met economische zaken. Sindsdien heeft hij de Oostduitse economie, die door het afsluiten van grote leningen in het Weste draaiende was gehouden, onderworpen aan een rigoreuze exportpolitiek. De zware schuldenlast werd hierdoor weer tot draagbare proporties teruggebracht en het economisch klimaat in de DDR verbeterde, hoewel een stijging van de levensstandaard uitbleef. Het netto-resultaat was een kwetsbare economie, die door de uitgebreide handelscontacten met het Westen nog steeds sterk afhankelijk is van de Bondsrepubliek Duitsland (BRD) en de andere lidstaten van de Europese Gemeenschap.

Evenals streeft tegen deze achtergrond naar een intensivering van de 'deutsch-deutsche Dialog' en een uitbreiding van de 'innerdeutsche' betrekkingen, ondanks de plaatsing van Pershing II-raketten in de BRD en de stationering van nieuwe Sovjetrussische raketten in de DDR. In dit verband had hij in april jl. een ontmoeting met Bondskanselier , waarbij volgens persberichten o.a. ook gesproken werd over een bezoek van aan de BRD, dat waarschijnlijk in de herfst van dit jaar zal plaatsvinden.

Westerse journalisten omschrijven vaak als een technocraat, een lid van de 'contra-elite', waarvoor 'professionalisme' belangrijker is dan de ideologische context. Sommige waarnemers hebben in het recente verleden waarschijnlijk ten onrechte naar voren geschoven als een mogelijke opvolger van . mist de ervaring op terreinen als de veiligheids- en kaderpolitiek, die voor een serieuze kandidaat voor de hoogste post in de SED onontbeerlijk is. Hij is geen 'apparatchik', een partijbureaucraat-pur-sang, maar komt als zeer ervaren topeconoom van de DDR veeleer in aanmerking om te zijner tijd af te lossen als regeringsleider. In de jaren 1973-1976 heeft zich al als eerste plaatsvervangend minister-president op deze functie kunnen voorbereiden. Voorlopig vertoeft nog in de wachtkamer van , die echter volgens waarnemers een slechte gezondheid geniet en bovendien veel politiek prestige heeft verloren, toen zijn nicht in februari jl. door een vlucht in de Westduitse ambassade in Praag haar 'Auswanderung' in de BRD afdwong.